

سازمان بیهوشی کشور
معاونت امور توانبخشی
سازمان توانبخشی مبتنی بر جامعه

آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول

کتابچه‌ی آموزشی برای اعضای خانواده‌ی کودکی که مشکل شنوایی و گفتاری دارد

چگونه می‌توان کودک را برای ایجاد ارتباط آموزش داد

سازمان بهداشت جهانی

عنوان و نام پدیدآور: کتابچه ی آموزشی برای اعضای خانواده ی کودکی که مشکل شنوایی و گفتاری دارد: چگونه می توان کودک را برای ایجاد ارتباط آموزش داد/ مؤلف سازمان بهداشت جهانی؛ مترجم سازمان بهزیستی کشور، ستاد توانبخشی مبتنی بر جامعه

مشخصات نشر: تهران: سازمان بهزیستی کشور، اداره کل روابط عمومی، ۱۳۸۸.

مشخصات نشر: تهران: سازمان بهزیستی کشور، اداره کل روابط عمومی، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری: ۲۰ ص.؛ مصور؛ ۲۹×۲۲ س م.

فروست: آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول = [ج.۵] Training in the community for people with disabilities.

شابک: دوره: ۷- ۲۱- ۵۵۱۷- ۶۰۰- ۹۷۸-؛ ج.۵: ۲- ۲۶- ۵۵۱۷- ۶۰۰- ۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Training package for a family member of a child who has difficulty Hearing and has not learned to speak : How to train the child to communicate .

موضوع: توانبخشی - راهنمای آموزشی

موضوع: معلولان - راهنمای مهارت های زندگی

موضوع: معلولان - مراقبت های خانگی

موضوع: گفتار - نارسایی های کودکان

موضوع: شنوایی ناقص در کودکان

شناسه افزوده: سازمان بهداشت جهانی

شناسه افزوده: World Health Organization

شناسه افزوده: سازمان بهزیستی کشور. ستاد گسترش توانبخشی مبتنی بر جامعه

شناسه افزوده: سازمان بهزیستی کشور. اداره کل روابط عمومی

شناسه افزوده: آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول؛ [ج.۵].

رده بندی کنگره: ۱۳۸۸ ج.۵. ۲۵۵/۸ HDV

رده بندی دیویی: ۳۶۲/۱۷۸۶

شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۰۷۵۰۳

کتابچه ی آموزشی برای اعضای خانواده ی کودکی که مشکل شنوایی و گفتاری دارد.

چگونه می توان کودک را برای ایجاد ارتباط آموزش داد (۵)

مؤلف: سازمان بهداشت جهانی

مترجم: ستاد توانبخشی مبتنی بر جامعه

ناشر: اداره کل روابط عمومی سازمان بهزیستی کشور

ویراستاران علمی: محمدرضا اسدی - سعید خاکسار

صفحه آرای: ندا شوقی

چاپ اول: ۱۳۸۸

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: اهدایی

خانواده گرامی

- این کتابچه به شما کمک می کند تا با کودکی که در ارتباط برقرار کردن با دیگران مشکل دارد کمک کنید، کودکانی که کاهش شنوایی و یا مشکل گفتاری دارند.
- در برخورد با کودکی که می شنود ولی صحبت نمی کند به نکات زیر توجه کنید:
۱. ابتدا تمام کتابچه را یک بار بخوانید.
 ۲. ببینید کدام بخش برای کودک تحت آموزش شما لازم و مفید است.
 ۳. اگر کودک در موردی تواناست یا مشکلی نداشت، می توانید به بخش های دیگر بپردازید.
 ۴. اگر کودک در مواردی مشکل دارد، روی آن بخش وقت بیشتری بگذارید.
 ۵. در آموزش به کودک عجله نکنید. اگر کاری را یاد گرفت و به تنهایی انجام داد او را تشویق کنید.
 ۶. با خونسردی و مهربانی با کودک صحبت کنید و به او نشان دهید که با او دوست هستید و می خواهید به او کمک کنید.
 ۷. به کودکی که حرف های عجیب و غریبی می زند، نخندید.
 ۸. کودک را نترسانید و تهدید نکنید.
 ۹. کودک را دست نیندازید و مسخره نکنید و به دیگران نیز چنین اجازه ای ندهید.

منظور از این کتابچه راهنما چیست؟

- چگونه به کودک کمک کنیم تا برقراری ارتباط را یاد بگیرد
- برقراری ارتباط با استفاده از نگاه کردن به حرکات بدن
- یادگیری ارتباط با استفاده از حرکت های دست
- فراگیری برقراری ارتباط از طریق مشاهده نحوه صداسازی افراد
- فراگیری ارتباط با درک مفهوم حرکات چهره
- یادگرفتن ارتباط با گفتن کلمه ها

- ارتباط به این معناست که شما منظور کودک را بفهمید و او نیز مقصود شما را بفهمد. هر دوی شما باید مناسب ترین روش برقراری ارتباط را یاد بگیرید. در مورد کودکانی که می توانند بعضی صداها را بشنوند در مقایسه با کودکانی که هیچ صدایی را نمی شنوند از روش های ارتباطی متفاوتی استفاده می شود.
- بعضی کودکان که کاهش شنوایی دارند می توانند بعضی صداها، مثل صداهاى بلند و جیغ و داد را بشنوند.

این کودکان می توانند حرف زدن را یاد بگیرند اما در مقایسه با کودکانی که می شنوند به زمان بیشتری برای فراگیری گفتار احتیاج دارند. آنها شاید حرف زدن را به سختی یاد بگیرند، زیرا کلماتی را که دیگران در موقع حرف زدن از آن ها استفاده می کنند خوب نمی شنوند و تنها زمانی حرف های دیگران را می شنوند که بلند و شمرده صحبت شود.

- می توان به کودکی که تنها صداهاى بلند را می شنود برای صحبت کردن آموزش داد. به یاد داشته باشید که همیشه باید با او شمرده و واضح حرف بزنید. بلند حرف بزنید، اما فریاد نکشید، وقتی صحبت می کنید بگذارید کودک چهره شما را ببیند. چهره شما باید رو به نور باشد.

از حرکت دست ها، صورت و بدن برای برقراری ارتباط استفاده کند.

- کاهش شنوایی بعضی از کودکان آنقدر شدید است که نمی توانند هیچ صدایی را بشنوند.

- این کودکان باید یاد بگیرند از دست ها، صورت و بدن برای برقراری ارتباط استفاده کنند. آن ها ممکن است بتوانند حرف زدن را تا حدودی یاد بگیرند، اما برای این کار به زمان طولانی و کمک نیاز دارند.

- شما می توانید به کودکی که هیچ صدایی را نمی شنود کمک کنید از روش های مختلف برای برقراری ارتباط استفاده کند، هنگام گفت و گو کودک باید صورت شما را ببیند. با استفاده از حرکات دست، صورت و بدن به کودک کمک کنید تا منظور شما را بفهمد.

چگونه به کودک کمک کنیم تا برقراری ارتباط را یاد بگیرد؟

- برای برقراری ارتباط، خود کودک باید علاقمند به برقراری ارتباط باشد. اگر به کودک نشان بدهید که

- دوستش دارید و می خواهید با او ارتباط برقرار کنید، به این کار علاقمند خواهد شد.
- تا جایی که می توانید با کودک حرف بزنید، حتی اگر او هیچ صدایی را نمی شنود، وقتی با او حرف می زنید از حالت چهره شما احساس می کند به او توجه دارید و دوستش دارید.
 - کودک را مانند بقیه بچه های خانه نوازش کنید و در آغوش بگیرید. این کار عشق شما به کودک را نشان می دهد.
 - کودک ناشنوا از طریق بازی با سایر کودکان برقراری ارتباط را یاد می گیرد. به بقیه بچه های خانواده نشان دهید که چگونه برای برقراری ارتباط به کودک ناشنوا کمک کنند. از آن ها بخواهید با او بازی کنند و نام افراد و اشیایی را که برای بازی از آن ها استفاده می کنند به او یاد بدهند.
 - مطمئن شوید هنگام گفت و گو کودک به صورت شما نگاه می کند. صورت شما باید به طرف نور باشد. به این ترتیب کودک حرکات چهره شما را بویژه حرکات لب و حالت چشم را می بیند.
 - هر روز، زمانی را اختصاص دهید تا به کودک کمک کنید برقراری ارتباط را یاد بگیرد. اگر کودک آمادگی نداشت، کمی صبر کنید و کاری کنید تا سر شوق بیاید. از آنجا که کودک نمی شنود نمی تواند به حد کافی چیزی درباره اطرافیان خود و اشیایی که در محیط وجود دارد یاد بگیرد. به همین دلیل لازم است ساعات بیشتری را در کنار شما باشد تا درباره اشیای اطراف خود و دیگران بیاموزد و ارتباط برقرار کند.
 - زمان آموزش در هر نوبت باید کوتاه باشد. اگر این زمان طولانی شود کودک خسته خواهد شد و دیگر چیزی یاد نخواهد گرفت.
 - تمرین های آموزشی را طوری انجام دهید که کودک احساس کند با او بازی می کنید. او باید از این تمرین ها خوشش بیاید تا با شما همکاری کند.
 - کودک نیازمند صبوری و درک شماست. یادگیری برقراری ارتباط برای کودکی که نمی شنود بسیار دشوار نیست.
 - کودک باید یاد بگیرد که از چه راهی می تواند منظور شما را درک کند. همچنین باید یاد بگیرد چگونه افکار و احساسات خود را برای شما بیان کند.
 - گاهی اوقات کودک چون نمی تواند آن چه را که در فکرش می گذرد، بیان کند و معنی حرف های دیگران را نیز نمی فهمد؛ عصبانی و غمگین می شود، و حتی بهانه می گیرد. در این قبیل موارد هرگز خونسردی خود را از دست ندهید و عصبانی نشوید.

■ با کودک صبور و بردبار باشید.

برای کودکی که نمی تواند بشنود، یاد گرفتن ارتباط کار ساده ای نیست. او نیاز دارد که شما مشکلش را درک کنید.

■ برای شما پیدا کردن مناسب ترین راه برای ارتباط برقرار کردن با کودک ناشنوا، کار آسانی نیست اما اگر صبور باشید، شما و فرزندتان یاد خواهید گرفت که چگونه با یکدیگر رابطه برقرار کنید.

■ به خاطر داشته باشید برای آنکه کودک برقراری ارتباط را

یاد بگیرد باید زمان زیادی برای کمک و آموزش کودک صرف کنید قبل از آنکه او نخستین کلمه را بگوید.

کودک اول باید ببیند و بفهمد که دیگران چه می گویند و چه کارهایی برای ایجاد رابطه انجام می دهند، در مرحله بعد کودک سعی خواهد کرد چیزی بگوید.

■ آن چه را که کودکان دیگر از راه شنیدن یاد می گیرند کودک

ناشنوا می تواند با دیدن یاد بگیرد. بگذارید کودک کارهایی را که انجام می دهید، ببیند. بگذارید با بچه های دیگر بازی کند. به او یاد بدهید که وقتی دیگران صحبت می کنند به چهره آن ها نگاه کند. سعی کنید تا جایی که امکان دارد با کودک ارتباط برقرار کنند.

■ بعد از مدتی کودک آن چه را که می بیند، درک می کند و اینجا است که علاقمند می شود با شما ارتباط برقرار کند.

■ همچنین می توانید به کودک کمک کنید تا یاد بگیرد آن چه را که کودکان دیگر انجام می دهند او نیز انجام دهد. به او یاد بدهید بدون کمک دیگران لباس هایش را بپوشد و به حمام و دستشویی برود. به کودک

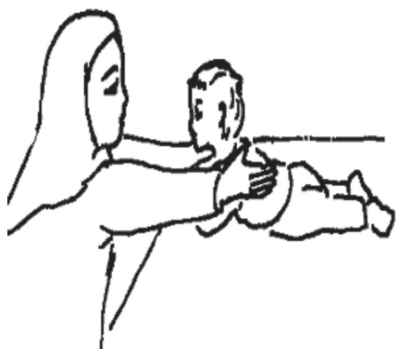
یاد بدهید کارهای خانه را که کودکان دیگر انجام می دهند او نیز انجام دهد، مانند آوردن آب، تمیز کردن و یا آب دادن گلها.

■ کودک را با خود به خرید ببرید. به او کمک کنید تا درباره مردم و محله چیزهایی یاد بگیرد.

■ کودک را در فعالیت های جمعی خانواده شرکت دهید. او را به محیط های مذهبی، جشن ها و مانند آن ببرید.

اگر کودک در سن مدرسه رفتن است و می تواند با افراد آشنا ارتباط برقرار کند، وقت آن است که او را به مدرسه بفرستید با معلم و بچه های مدرسه صحبت کنید و به آنها یاد بدهید چگونه با فرزند شما رابطه ایجاد کنند.

برقرار کردن ارتباط با استفاده از نگاه کردن به حرکات بدن

■ همه بچه ها دوست دارند، لبخند زدن، کف زدن و یا سایر حرکات چهره و دست های افراد خانواده را تماشا کنند.

■ بچه هایی که کاهش شنوایی ندارند، می توانند همزمان با حرف زدن افراد خانواده حرکات آن ها را ببینند. این بچه ها خیلی زود معنی حرکات را درک می کنند.

می بینید افراد خانواده هنگام صحبت کردن همزمان اندام های بدن را نیز حرکت می دهد. آنان به سرعت یاد می گیرند این حرکات چه مفهومی دارند.

از آنجا که کودک دارای کاهش شنوایی صدای شما را هنگام خندیدن یا تکان دادن دست نمی شنود به همین دلیل نیازمند صرف زمان بیشتری از جانب شماست تا مفهوم حرکات را یاد بگیرد.

هرچه می توانید با فرزندتان بازی کنید. سعی کنید با حرکات

صورت، دست و بدن به کودک کمک کنید منظور شما را بفهمد. وقتی با کودک صحبت می کنید بگذارید چهره شما را ببیند. حتی اگر کودک هیچ صدایی را نمی شنود باز هم بگذارید که وقتی صحبت می کنید لبها و چهره شما را ببیند. خوشحالی، اندوه و خستگی خود را به کودک نشان دهید.

به حرکات صورت کودک نگاه کنید. وقتی خوشحال است همراه با او لبخند بزنید و بخندید. اگر کودک غمگین است بکوشید او را آرام کنید.

■ با کودک درباره افراد خانواده، وسایل خانه، مردم، حیوانات، گیاهان و آن چه در خارج از خانه می بینید حرف بزنید و به سوی اجسام یا افرادی که درباره آن ها حرف می زنید اشاره کنید.

- اگر امکان دارد بگذارید کودک به آن چه که درباره اش صحبت می کنید، دست بزند.
- از همه کودکان و افراد بزرگسال فامیل بخواهید به این روش با کودک صحبت کنند.
- کودک را تشویق کنید که خواسته های خود را به شما بفهماند. ببینید او چه می خواهد. مثلاً وقتی به او نوشیدنی می دهید به لیوان اشاره کنید. به او یاد بدهید وقتی آب می خواهد، لیوان یا کاسه را نشان دهد. همچنین می توانید بین خودتان و کودک اشاره ای برای آب پیدا کنید. سپس به کودک آب بدهید.
- بدین ترتیب کودک یاد می گیرد چگونه با کمک حرکات صورت، دست ها و بدنش منظور خود را بیان کند.

یادگیری ارتباط با استفاده از حرکت های دست

- شما و اعضای خانواده می توانید کاری کنید که با کودک ارتباط برقرار کنید.
- هر یک از افراد خانواده باید یاد بگیرند که از رو به رو بلند و شمرده با کودک صحبت کنند. کودک باید صورت و حرکات بدن افراد خانواده را موقع حرف زدن ببیند.

- بچه های خانه باید با کودک کم شنوا بازی کنند و با او حرف بزنند. کودکان معمولاً از هم سالان خود زودتر چیزها را یاد می گیرند تا بزرگسالان. که در مورد کودک کم شنوا هم این موضوع صادق است.

- افراد خانواده باید سعی کنند از یک سری حرکات معین که معنی مشخصی دارند برای بیان مقصود استفاده کنند.

- مثلاً ممکن است قرار بگذارید که از یک حرکت دست برای «بله» و از حرکت دیگر برای «خیر» استفاده کنید، یا این که حرکاتی را که در تصاویر مقابل نشان داده شده به کار ببرید. ممکن است کودک دوست داشته باشد خودش علامت هایی را درست کند تا همه از آن استفاده کنند.

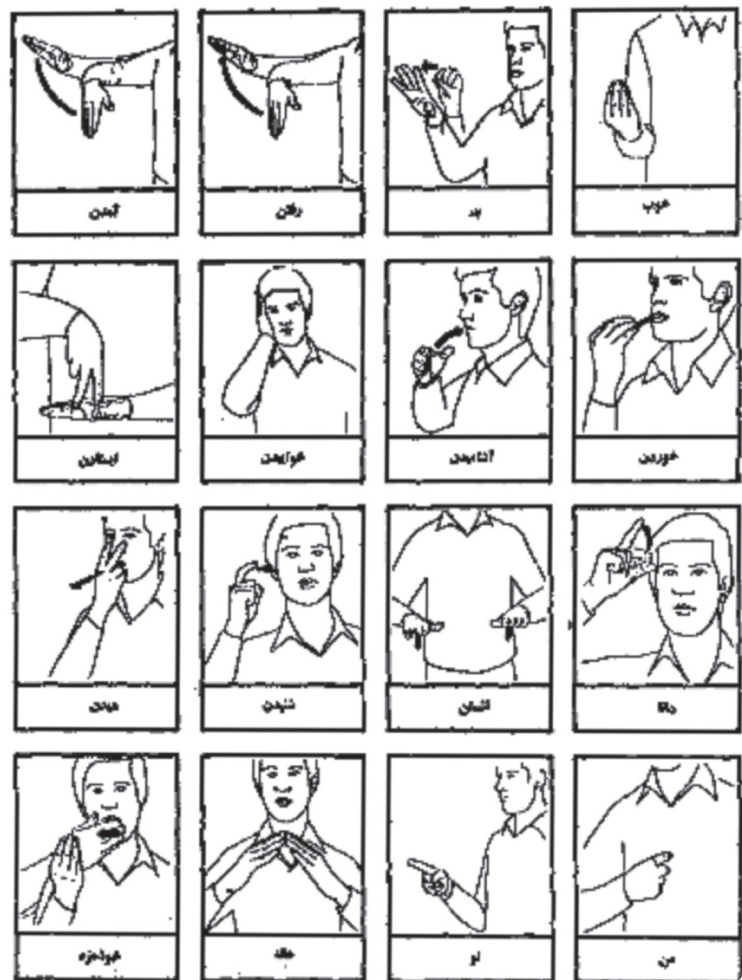
- به حرکات ویژه دست ها اشاره می گویند.
- بعد از آن که اشاره هایی را مثلاً برای «بله» و «خیر» انتخاب کردید، هر کودک و بزرگسالی که در خانه است برای گفتن «بله» و «خیر» به کودک باید از این اشاره ها استفاده کند. همزمان با تولید کلمه «بله» با صورت و لبها کودک باید اشاره مرتبط با کلمه را ببینید.

■ اعضای خانواده باید برای چیزهایی که اغلب درباره آن‌ها حرف می‌زنند، اشاره‌هایی درست کنند. در صفحه زیر تصویر چند اشاره را مشاهده می‌کنید شما و خانواده‌تان می‌توانید از این اشارات استفاده کنید و یا اشاره‌های تازه‌ای درست کنید.

■ به مجموعه‌ای از اشارات که برای ایجاد ارتباط به کار برده می‌شود زبان اشاره گفته می‌شود. در بعضی کشورها همه‌ی افرادی که کم‌شنوایی دارند از یک زبان اشاره مشترک برای ایجاد ارتباط استفاده می‌کنند.

از توانیار محلی خود بپرسید آیا در کشور شما زبان اشاره وجود دارد یا خیر؟ و آیا در منطقه شما کسی هست که با این زبان آشنا باشد. در صورت امکان می‌توان شرایطی را فراهم آورد که چنین فردی، طرز استفاده از زبان اشاره را به شما و خانواده‌تان یاد بگیرد.

■ از کودکان خانواده بخواهید وقتی با کودکی که کاهش شنوایی دارد حرف می زنند از اشاره‌ها استفاده کنند.
 ■ بچه‌ها هم می‌توانند در درست کردن اشاراتی که برای ایجاد ارتباط با کودک کم شنوا به کار می‌رود کمک کنند.

■ کودک کم شنوا می‌تواند به همسالانش کمک کند تا اشاراتی بسازند. کودکان می‌توانند برای هر یک از افراد خانواده علامت درست کنند.

■ برای مثال وقتی بچه‌ها درباره بلند قدترین فرد فامیل صحبت می‌کنند یک دست خود را به طرف بالا بکشند تا نشان دهند که آن فرد قد بلند است. و یا وقتی درباره کوتاهترین فرد خانواده صحبت می‌کنند یک دست خود را به طرف پایین بکشند تا نشان دهند آن فرد قد کوتاه است.

■ بچه‌ها موقع بازی اشاره‌های بیشتری درست می‌کنند. بزرگترهای خانواده نیز باید اشاراتی را که بچه‌ها به کار می‌برند یاد بگیرند تا آن‌ها هم بتوانند با کودکی که نمی‌شنود ارتباط برقرار کنند.

■ ممکن است برای آن که کودک، معنی اشاره‌ای را بفهمد لازم باشد چند بار آن را ببیند. بعد از آن که کودک معنی اشاره را بفهمد، بتدریج شروع به استفاده از آن می‌کند.

ممکن است مدتی طول بکشد تا کودکی که نمی‌شنود بتواند اشاره کند. به صحبت کردن و استفاده از اشارات برای برقراری ارتباط با او ادامه دهید و صبور باشید.

فراگیری برقراری ارتباط از طریق مشاهده نحوه صداسازی افراد

■ کودکان کم شنوا مانند کودکان طبیعی از بدو تولد صداسازی می‌کنند لیکن از آن جا که کودک کم شنوا هیچ صدایی نمی‌شنود، بتدریج صداسازی‌ها کم و متوقف می‌شود.

■ فرزند خود را به ایجاد صدا تشویق کنید. برای هر نوع صدایی که کودک تولید می‌کند رضایت خود را نشان دهید: به کودک لبخند بزنید، با او صحبت کنید، دست بزنید یا دست‌های خود را تکان دهید و کودک را در آغوش بگیرید.

■ ممکن است فرزند شما بعضی از صداها را بشنود. ببینید آیا وقتی صحبت می کنید به صدای شما واکنشی نشان می دهد یا خیر. اگر چنین بود معلوم می شود که کودک شما بعضی صداها را می شنود. اغلب و تا می توانید این صداها را تکرار کنید. کودک را به ایجاد صداها تشویق کنید.

■ به کودک بگویید یک دست را پشت گوشش بگذارد و ببینید آیا با این کار بهتر می شنود. بگویید این کار را با گوش دیگر امتحان کند تا ببینید با کدام گوش بیشتر می شنود.

■ شاید فرزند شما فقط بتواند صداهای بسیار بلند یا سر و صدای بلند محیطی را بشنود. با او حرف بزنید و یا بلند سر و صدا کنید و او را تشویق کنید که او هم همراه شما همین صداها را ایجاد کند.

■ فریاد نکشید، هنگام فریاد کشیدن صدای کلمات تغییر می کند. همچنین وقتی داد می کشید چهره ی شما عصبانی به نظر می رسد. نگذارید کودک فکر کند وقتی برای برقراری ارتباط به او کمک می کنید عصبانی هستید.

■ روشن و شمرده صحبت کنید. با کودک کم شنوا درست مانند سایر کودکان صحبت کنید نه تندتر و نه آهسته تر. سعی کنید لب های خود را با اغراق بیشتر نسبت به موقعیت مکالمه عادی حرکت دهید.

■ در صورتی که فرزند شما نتواند هیچ صدایی را بشنود، فراگیری گفتار برایش بسیار سخت خواهد بود. احتمالاً نتواند صدای زیادی تولید کند لیکن با فراگیری حرکات هضمند بدن می تواند ارتباط برقرار کند.

■ حتی اگر فکر می کنید کودک صدای شما را نمی شنود باز هم تا حد امکان با او صحبت کنید. هنگام حرف زدن بگذارید چهره شما را ببیند. از حالت های صورت، حرکات دست ها و بدن هنگام صحبت کردن استفاده کنید.

- وقتی با او صحبت می کنید هرگاه لازم است اسم او را بگویید تا لب خوانی اسم خود را یاد بگیرد. به دیگران نیز این مطلب را بگویید. همین کار را با اسم خواهرها و برادرها و کسانی که کودک دوستشان دارد، انجام دهید.
- به کودک یاد بدهید وقتی دیگران حرف می زنند به چهره آنان نگاه کند. اگر سر و صدای بلند را می شنود او را به گوش دادن و نگاه کردن تشویق کنید.
- وقتی با کودک هستید برای او تعریف کنید که در حال چه کاری هستید. از کلمات و حرکات استفاده کنید. مثلاً وقتی می گوید «بیا بخور». اشاره مربوط به آمدن و خوردن را نشان دهید. بعد به جایی که باید بنشینند اشاره کنید و به او بشقاب غذا را نشان دهید.

فراگیری ارتباط با درک مفهوم حرکات چهره

- بعد از آن که کودک آنچه را با کمک اشاره بیان می کنید، یاد گرفت، بتدریج برخی کلمات را نیز همزمان با تولید آن فرا خواهد گرفت. این فرایند یعنی درک گفتار از طریق درک حرکات چهره یا لب همان گفتار خوانی یا لب خوانی است.

- کودکی که بعضی از صداها و یا آن چه را که به صدای بلند گفته می شود، می شنود، آسان تر و زودتر از کودکی که هیچ صدایی را نمی شنود، لب خوانی را یاد می گیرد.

- کودک برای یاد گرفتن لب خوانی نیاز به کمک دارد. کودکان دیگر هنگام بازی می توانند به او کمک کنند. شما نیز می توانید با صرف زمان بیشتر در کنار کودک فرایند برقراری ارتباط در کودک را تسهیل کنید.

- به عنوان مثال در طول بازی، همسالان کودک کم شنوا می توانند به او کمک کنند یاد بگیرد چگونه کلمه توپ یا نام آنان را لب خوانی کند. مثلاً بچه ها از او می خواهند توپ را به سمت یکی از آن ها پرتاب کند. یکی از بچه ها می گوید: توپ را به محلی پرت کن. کودکی که نمی تواند بشنود برای این بازی باید به صورت بچه ها نگاه کند. دیگری می گوید توپ را برای پیمان پرت کن. انجام این بازی بارها و بارها به

- کودک کمک خواهد کرد که لب خوانی کلمات «توپ» و «پرت کن» و نام دوستان را یاد بگیرد.
- کودکان را به بازی هایی تشویق کنید که در آن ها از نام اشیاء قسمت های مختلف بدن و اعداد استفاده می شود.
- کودکان را به بازی هایی تشویق کنید که در آن ها از نام اشیاء، قسمت های مختلف بدن و اعداد استفاده می شود.
- می توانید با استفاده از روش های مختلف به کودک کمک کنید تا لب خوانی کلمه ها را یاد بگیرد. به مثال زیر توجه کنید.

در محلی آرام با کودک بنشینید. ابتدا به او کمک کنید تا دو یا سه کلمه ای را که هر روز از آن استفاده می کنید لب خوانی کند. کلمات را طوری انتخاب کنید که حرکات لب هنگام تولید آنان متفاوت باشد. مثلاً وقتی می خواهید کلمه های «نان» و «سبد» را به او یاد بدهید، به او بگویید این نان است. و نان را به او نشان دهید، بعد نان را کنار صورت خود نگهدارید و بگویید «نان» و دقت کنید که کودک به صورت و حرکت لب های شما نگاه کند.

- بعد بگویید «نان کجاست؟» به کودک فرصت دهید تا نان را نشان دهد. اگر این کار را نکرد دوباره بگویید «نان کجاست؟» بعد به او کمک کنید تا نان را نشان دهد. همین کار را در مورد «لیوان آب» نیز انجام دهید.
- وقتی کودک لب های شما را برای کلمه های «آب و سبد نان» فهمید از او بخواهید نان را درون سبد قرار بدهد. یا این اشیاء را به افراد دیگر بدهد. از او بخواهید سبد را به فرد دیگری بدهد.
- سعی کنید این تمرین ها برای کودک حالت بازی و تفریح داشته باشد. مثلاً نان را مخفی کنید و از او بخواهید آن را پیدا کند. بازی هایی با کودک بکنید که انجام آن ها به کودک کمک می کند تا از صورت دیگران نیز لب خوانی کند. شاید اگر کودک حس کند که این تمرین ها بازی است آسان تر آن ها را یاد بگیرد.
- مدت این تمرین ها باید کوتاه باشد، چون ممکن است زود خسته شود. در این صورت چیزی یاد نخواهد گرفت.

- وقتی شما نام برخی چیزها را هر روز تکرار می کنید، این تکرار متوالی فرایند لب خوانی را تسهیل خواهد کرد.

مثلاً هر روز سطلی را برمی دارید و از کودک می خواهید آب بیاورد. وقتی به او می گوئید «کمی آب بیاور» حتماً باید به صورت شما نگاه کند. بعد از مدتی وقتی به کودک می گویی «آب بیاور» او بدون آن که لازم باشد سطل

را بلند کنید و به او نشان دهید، منظور شما را می فهمد.

■ لب خوانی برای ایجاد رابطه به فرد معلول کمک می کند. اما کسی با کاهش شنوایی نمی تواند تنها از راه لب خوانی منظور دیگران را بفهمد. چون حرکات لب ها در بعضی حروف و کلمه ها شبیه به هم هستند، مثل کلمه هایی مانند «ماما» و «بابا». شما و سایر افراد خانواده در چنین حالاتی می توانید همزمان با گفتار از اشارات و حرکات بدن استفاده کنید.

■ از اطرافیان خود بخواهید که آن ها نیز این کار را به همین شکل انجام بدهند. به آنها اشاراتی را که خودتان برای ایجاد ارتباط با کودک به کار می برید نشان دهید. همچنین به آن ها نشان دهید چطور می توانند لب خوانی را برای کودک آسان تر کنند.

■ وقتی کودک شما در حال یادگیری اشارات و لب خوانی است احتمالاً او ابتدا لب خوانی نام اشیاء و افرادی را که دوست دارد زودتر یاد می گیرد. سپس به تدریج کودک کلمه ها و اشاره هایی مانند بیا، برو، بدو، بگیر، بشین، صبر کن، و غیره را یاد می گیرد.

■ بعد نوبت به یاد گرفتن کلمه هایی می رسد که برای توصیف به کار می رود، مثل بزرگ، کوچک، آهسته، تند.

یاد گرفتن ارتباط با گفتن کلمه ها

■ بعد از آن که کودک لب خوانی بعضی از کلمات را یاد گرفت، بتدریج سعی خواهد کرد آن کلمات را بیان کند، ممکن است همزمان با اشاره برای یک واژه شروع به حرکت دادن لب ها و صداسازی برای آن کلمه نیز بکند.

■ کودک را تشویق کنید که صداسازی کند. وقتی کودک صدایی را می سازد که تقریباً شبیه به صدای اصلی کلمه است خوشحالی خود را نشان دهید.

■ «ارتعاشات» لرزش های خفیفی هستند که موقع ایجاد صدا در بینی، سر یا سینه خود احساس می کنید. مثلاً موقع ایجاد صدای «م» یا «ن» که لرزش هایی در بینی حس می کنید.

در کودک کم شنوا توانایی حس ارتعاشات می تواند به صداسازی کمک کند. به این ترتیب او متوجه خواهد شد گفتار چه ماهیتی دارد که در نهایت تولید صدا و گفتار در این کودکان تسهیل می شود.

■ برای این کار به کودک کمک کنید تا ارتعاشات را احساس کند. بعضی مواقع هنگام صحبت کردن دست های او را روی بینی، گونه ها، گلو و سینه خود قرار دهید تا وقتی صحبت می کنید ارتعاشات را در این قسمت ها حس کند.

■ بعد دست های کودک را روی یک یک همان اعضای بدن خودش بگذارید و به او یاد بدهید صداهایی بسازد که تولید ارتعاش کند.

■ اگر کودک می تواند بعضی صداها یا مثلاً صداهای بلند را بشنود، پس بعضی صداها را هم می تواند ایجاد کند. اگر صدایی ایجاد می کند که شبیه صدای شما به هنگام صحبت کردن است، او را تشویق کنید.

■ اگر کودک صداهایی شبیه به گریه کردن یا جیغ کشیدن ایجاد می کند، به او بفهمانید که این صداها درست نیستند. برای این منظور به او بگویید «نه» و از او بخواهید دوباره سعی کند. وقتی که می کوشد حرف بزند اگر صداهای غلط ایجاد کرد ناراحت یا عصبانی نشوید.

■ وقتی کودک صدای صحیح ایجاد می کند رضایت و خوشحالی خود را نشان دهید.

■ وقتی کودک سعی می کند حرف بزند می توانید او را تشویق کنید. کودک را به صحبت کردن مجبور نکنید. می توانید هر روز زمانی را برای تولید و تمرین گفتار در نظر بگیرید.

■ ببینید کودک چه کلماتی را می خواهد بگوید. مثلاً شاید سعی می کند اسم کودکان دیگر یا نام بعضی از غذاها یا بعضی اشیاء را بگوید.

■ یک یا دو کلمه که کودک سعی می کند آن ها را بگوید را انتخاب کنید. و به او کمک کنید تا آن ها را بگوید. ابتدا کلمه را در یک جمله بگویید. وقتی کودک به چهره شما نگاه می کند بلند و شمرده حرف بزنید. بگذارید کودک حالت چهره، لب ها و حرکات دست های شما را ببیند. می توانید دست کودک را جلوی دهان خود قرار دهید تا وقتی صحبت می کنید جریان هوا را حس کند.

■ مثلاً ممکن است کودک بخواهد نام کودک دیگری را که «سعید» است بگوید. شما می توانید بگویید این

سعید است. سعید را به او نشان دهید و از کودک بخواهید نام او را بگوید. اگر کودک «سعید» را طوری گفت که شما بتوانید تا حدودی آن را بفهمید، رضایت و خوشحالی خود را به وی نشان دهید.

■ اگر کودک صدایی ایجاد کرد که شبیه به کلمه «سعید» نبود او را متوجه کنید که صدایی که ایجاد کرده درست نبوده است.

در حالتی که کودک به صورت و لب های شما نگاه می کند دوباره کلمه را بگویید، بعد از او بخواهید آن را تکرار کند.

ممکن است کودک تنها بخشی از کلمه را بتواند صحیح بگوید. مثلاً ممکن است صدای «س» را نتواند درست ایجاد کند، چون گفتن این صدا برای کسی که نمی شنود مشکل است.

اگر کودک بعد از چندین بار تمرین نتوانست بخشی از کلمه را بگوید کلمه دیگری را با او تمرین کنید.

- سعی کنید کلماتی را پیدا کنید که کودک بتواند قسمتی یا تمام آنها را بگوید. اگر کودک بتواند کلمه ای بیان کند که شما آن را بفهمید، این امر او را تشویق خواهد کرد.
- به کودک کمک کنید گفتن کلماتی را یاد بگیرد که بیشتر به آن ها نیاز دارد.
- فهرست زیر، کلماتی است که فرزند شما ممکن است به آن ها نیاز داشته باشد. شما کلمات دیگری را نیز در نظر بگیرید که شاید یاد گرفتن آنها برای کودک شما مفید تر باشد.
- کلمات مربوط به کارهای شخصی: غذا، لیوان، دستشویی، لباس، رختخواب.
- کلمات مربوط به افعال: بیا، برو، بگیر، بخور، بشین، بشو، بایست، راه برو، بخواب.
- کلماتی برای بیان احساسات: خسته، گرسنه، خوشحال، غمگین، بیمار، عصبانی.
- کلماتی برای اشاره به اشخاص: شما، من، او، آن ها.
- کودک باید شما را هنگام تولید جملات ببیند تا یاد بگیرد ما با جمله ارتباط برقرار می کنیم. اگر کلمات در جمله به کار برده شود فراگیری لب خوانی آن ها بسیار راحت تر خواهد بود.
- با صحبت کردن و گفت و گو با کودک می توانید به او کمک کنید تا کلمات را یاد بگیرد و آن ها را در کنار یکدیگر قرار دهد و جمله بسازد.
- بنشینید و با کودک صحبت کنید. او بعضی از چیزهایی را که می گوید می فهمد و شما می توانید با او گفت و گو کنید و اگر نتوانست منظور شما را بفهمد خودتان به سوال پاسخ بدهید.

■ مثلاً از کودک بپرسید «گرسنه هستی؟» اگر پاسخی نداد با گفتن «بله، من گرسنه هستم.» به او کمک کنید. بعد بگویید «مامان به تو غذا می دهد.» وقتی به کودک خوراکی می دهید درباره چیزی که می خورد با او حرف بزنید.

به این ترتیب شما کودک را در بافت یک گفتگو قرار خواهید داد. حتی اگر او هنوز این آمادگی را نداشته باشد.

■ کودک به زمان زیادی نیاز دارد تا صحبت کردن را طوری که شما و خانواده تان بتوانید بفهمید یاد بگیرد. باید صبور باشید و به او کمک کنید.

■ ممکن است کودک هر بار فقط یک کلمه را بگوید. بعد از آن که توانست با گفتن یک کلمه در هر نوبت ارتباط برقرار کند، لغات را کنار یکدیگر قرار می دهد و جمله می سازد.

■ کودک بیشتر دوست دارد که به همان روشی که اشاره هارا به کار می برد، گفتن کلمات را شروع کند. یعنی ابتدا نام اشیا و افراد و بعد کلمات مربوط به افعال را می گوید. کم کم لغات را کنار هم می گذارد تا جمله بسازد.

حتی اگر فرزند شما بتواند کلمه هایی را بگوید و یا حرف بزند. به احتمال زیاد باز هم دوست دارد ضمن صحبت کردن از اشاره ها نیز استفاده کند.

■ استفاده از اشاره ها هنگام صحبت کردن یا لب خوانی به کودک و خانواده کمک می کند راحت تر با هم ارتباط برقرار کنند.

■ اگر کودک هیچ صدایی را نمی شنود احتمالاً نمی تواند کلماتی تولید کند که شما و خانواده آن کلمات را درک کند پس سعی کنید با اشاره و صحبت کردن با کودک ارتباط برقرار کنید. کودک را تشویق کنید به هر روشی که می تواند رابطه برقرار کند. بگذارید با حرکات و اشارات ارتباط برقرار کند و اصرار نکنید، برای هر کلمه ای صدایی ایجاد کند که نامفهوم است.

کودک را متوجه سازید که شما و خانواده اش می خواهید با او رابطه برقرار کنید. همچنین به او بفهمانید که او مجبور نیست برای خوشحال کردن شما حتماً حرف بزند. به کودک نشان دهید که به هر روشی که برای او راحت تر است می تواند با شما ارتباط برقرار کند و شما از این کار خوشحال می شوید.

■ به خاطر داشته باشید بسیاری از اشخاص با این که نمی توانند بشنوند یا صحبت کنند ولی می توانند ارتباط برقرار کنند. فرزند شما می تواند کارهای زیادی را برای برقرار کردن ارتباط انجام دهد و اگر با دیگران ارتباط برقرار کند خوشحال تر خواهد بود. کودک باید به مناسب ترین روشی که برایش ممکن است، ارتباط برقرار نماید.

نتیجه

بعد از آن که مدتی از این کتابچه استفاده کردید به شش پرسش زیر پاسخ دهید.

کار را با بررسی کودکی که آموزش می دهید شروع کنید، بعد با گذاشتن تاریخ روز، ماه و سال در مستطیل مربوط به پرسش، پاسخ دهید. اگر کودک اغلب و بدون نیاز به تکرار زیاد رابطه برقرار می کند، در مستطیل «به آسانی» تاریخ بگذارید. اگر شخص غالباً نمی تواند به این روش صحبت کند و یا نیاز به تکرار زیاد دارد در مستطیل «با دشواری» تاریخ بگذارید. و وقتی کودک نمی تواند به این روش رابطه برقرار کند، در مستطیل «به هیچ وجه» تاریخ بگذارید.

آیا راهنمایی های ساده را درک می کند؟

به آسانی ☐ با دشواری ☐ به هیچ وجه ☐

آیا نیازهایش را بیان می کند؟

به آسانی ☐ با دشواری ☐ به هیچ وجه ☐

آیا معنی حرکات و اشارات را برای ایجاد ارتباط می فهمد.

به آسانی ☐ با دشواری ☐ به هیچ وجه ☐

از اشارات و حرکاتی استفاده می کند که برای دیگران قابل فهم است؟

به آسانی ☐ با دشواری ☐ به هیچ وجه ☐

آیا لب خوانی می کند؟

به آسانی ☐ با دشواری ☐ مطلقاً نه ☐

آیا صحبت می کند؟

به آسانی ☐ با دشواری ☐ به هیچ وجه ☐

اگر همه پاسخ های شما «به آسانی» باشد شما و کودک معلول کارتان را خوب انجام داده اید و می توانید دیگر از این کتابچه استفاده نکنید.

اگر همه پاسخ ها «با دشواری» و یا «به هیچ وجه» باشد ممکن است به یکی از دلایل زیر باشد. این دلایل را مرور کنید تا دلیل احتمالی چنین پاسخی مشخص شود و ببینید برای رسیدن به نتایج بهتر چه کار باید بکنید.

علت ها	چه باید کرد؟
۱- از روش های مختلف ایجاد رابطه درست استفاده نکرده اید تا کودک ارتباط برقرار کردن را خوب یاد بگیرد.	شما و دیگر افراد خانواده باید از حرکات بدن و اشارات به روش بهتری استفاده کنید و یا شمرده تر حرف بزنید تا کودک بتواند لب خوانی کند.
۲- شاید کودک را به اندازه کافی آموزش نداده اید.	آموزش را ادامه دهید و اگر بعد از شش ماه نتیجه ای نگرفتید، از توان یار محلی راهنمایی بخواهید.
۳- ممکن است راهنمایی ها را بطور صحیح دنبال نکرده باشید. با توانیار محلی در این باره صحبت کنید.	دوباره کتابچه را بخوانید. اگر فکر می کنید راهنمایی ها را خوب نفهمیده اید با توان یار محلی در این باره صحبت کنید. آموزش را ادامه دهید تا کودک به کمک یک یا دو روش بتواند ایجاد رابطه کند بعد استفاده از کتابچه را متوقف کنید.
۴- کودک به خاطر نوع معلولیتش نمی تواند با این روش برای فراگیری مهارت برقراری ارتباط آموزش ببیند.	سعی کنید روش دیگری برای ایجاد رابطه با وی پیدا کنید. از توان یار محلی راهنمایی بخواهید که آیا استفاده از کتابچه را متوقف کنید یا خیر.

اگر به استفاده از کتابچه ادامه دادید، شخص را برای مدت بیشتری آموزش دهید. سپس دوباره به پرسش های بالا پاسخ دهید تا ببینید آیا وی بهتر ارتباط برقرار می کند یا خیر.

